

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΣΥΝΕΞΕΤΑΣΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ – ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΜΑΡΤΙΟΥ 2024

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΡΑΓΕ ΝΑ ΕΠΕΛΘΕΙ «ΕΞΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ» ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ;

Ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα του 21ου αιώνα είναι αναντίρρητα η εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης. Σαφώς, τα ηθικά διλήμματα, που εγείρονται είναι πολλά και καθόλου αμφισβητήσιμα. Οι μηχανές θα έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης και κατανόησης των συναισθημάτων, πιθανώς θα μπορούν να χειραγωγήσουν και εν τέλει να αντικαταστήσουν την ανθρώπινη βούληση. Η τεχνητή νοημοσύνη κατέχει εξέχουσα θέση στην καθημερινότητά μας και ερχόμαστε αντιμέτωποι με αυτή, όταν αναζητούμε μια πληροφορία στο διαδίκτυο. Ενδεικτικά, τα επονομαζόμενα φίλτρα αναζήτησης του διαδικτύου επιστρέφουν αποτελέσματα προσαρμοσμένα στο ιστορικό των προηγούμενων αναζητήσεων και προτιμήσεων των χρηστών, περιορίζοντας την πρόσβαση στην αντικειμενική πληροφόρηση. Φυσικά, οι εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης δεν περιορίζονται μόνο στο διαδίκτυο, αλλά καταλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα της εξέλιξης της επιστήμης και της τεχνολογίας.

Το ερώτημα, που προβληματίζει την παγκόσμια επιστημονική κοινότητα, είναι εάν η τεχνητή νοημοσύνη θα μπορούσε να σκεφτεί και να πράξει συνειδητά. Στο εν λόγω σημείο, αναδύονται προβληματισμοί σε ηθικό, ψυχολογικό, νομικό και κοινωνιολογικό επίπεδο. Πολλοί επιστήμονες ισχυρίζονται με κατηγορηματικό τρόπο ότι θεωρητικά δεν υπάρχει εμπόδιο στο να σκέφτονται οι μηχανές. Το πιο ουσιαστικό όμως εμπόδιο, όσον αφορά στην ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης, είναι ότι δεν διαθέτει θέληση. Τα σύμβολα, που εισάγονται σ' ένα σύστημα τεχνητής νοημοσύνης δεν έχουν νόημα γι' αυτό, εισέρχονται δηλαδή ως απλά δεδομένα. Για τους συγκεκριμένους λόγους, ίσως αργήσει η υπερανάπτυξή της.

Πώς θα μπορεί η χρησιμοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης να βελτιώσει τη ζωή στην ουσία με έναν βιώσιμο και δίκαιο τρόπο; Μέσω της χρήσης κατάλληλων ψηφιακών υποδομών και ένα ρυθμιστικό πλαίσιο, που προστατεύει την ιδιωτική ζωή και την ελευθερία του λόγου, τα κράτη, που την χρησιμοποιούν έχουν την δυνατότητα απόκτησης οικονομικής ισχύος. Η τεχνητή νοημοσύνη

εξασφαλίζει στους πολίτες καλύτερη υγειονομική περίθαλψη, ασφαλέστερες μεταφορές και φθηνότερες υπηρεσίες. Μέσω της τηλεκπαίδευσης μπορεί να συμβάλλει στην ενίσχυση της εκπαίδευσης των ανθρώπων. Η χρήση ρομπότ θα συντελέσει στην ασφαλέστερη διεξαγωγή ορισμένων επαγγελματιών, αλλά και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, σε άτομα, τα οποία θα χειρίζονται την επιστήμη της μηχανικής.

Η τεχνητή νοημοσύνη είναι σε θέση να ενισχύσει τη δημοκρατία, προλαμβάνοντας την παραπληροφόρηση και τις κυβερνοεπιθέσεις, με απότοκο την εξασφάλιση ποιοτικότερης ενημέρωσης. Με τον τρόπο αυτόν εξασφαλίζεται ο σεβασμός στη διαφορετικότητα και περιστέλλονται οι προκαταλήψεις. Επιπλέον, μπορεί να παρέχει ασφάλεια, μέσω της επεξεργασίας βάσεων δεδομένων, όπου για παράδειγμα, μπορούν να εκτιμηθούν οι επικείμενοι κίνδυνοι από τις τρομοκρατικές επιθέσεις. Έτσι προλαμβάνεται αποτελεσματικότερα το έγκλημα και απονέμεται η δικαιοσύνη. Τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης μπορούν να προσφέρουν ισχυρά εργαλεία για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Για παράδειγμα, η κλιματική αλλαγή μπορεί εν μέρει να αντιμετωπιστεί με την μείωση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου. Προηγμένα συστήματα πρόγνωσης καιρού, που συνδυάζουν την τεχνητή νοημοσύνη με φυσικά μοντέλα και τοπικά δεδομένα, προσφέρουν ένα νέο σύνολο εργαλείων για την παροχή ακριβέστερης και ταχύτερης πρόβλεψης ακραίων καιρικών φαινομένων.

Στον αντίποδα, οι κίνδυνοι, που ελλοχεύουν από τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης είναι πολυάριθμοι και τρομακτικοί. Ένα σημαντικό ζήτημα, που εγείρεται, όσον αφορά στην εφαρμογή της, είναι η απόδοση ευθυνών, σε περίπτωση δυσλειτουργίας των συστημάτων της. Λόγου χάριν, σε ποιόν θα καταλογίζονται οι ευθύνες σε περίπτωση ενός ατυχήματος με όχημα χωρίς οδηγό; Ποιος θα ήταν ο υπαίτιος; Ο ιδιοκτήτης, ο κατασκευαστής ή ο προγραμματιστής; Τα ηθικά διλήμματα, που προκύπτουν είναι αρκετά. Ακόμα, μέσω της χρήσης της τεχνητής νοημοσύνης μπορούν να παραβιαστούν τα ατομικά δικαιώματα του ανθρώπου, με αποκρύφωμα εκείνο της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των προσωπικών δεδομένων. Σύνηθες φαινόμενο αποτελεί η περισυλλογή προσωπικών δεδομένων των χρηστών του διαδικτύου, που χρησιμοποιούνται για την καταναλωτική τους χειραγώγηση.

Εμβαθύνοντας, η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να απειλήσει τους δημοκρατικούς θεσμούς. Κατά καιρούς έχει κατηγορηθεί για τη δημιουργία

«θαλάμων αντήχησης» ή αλλιώς “echo chambers”. Συγκεκριμένα, η προγενέστερη διαδικτυακή συμπεριφορά ενός ατόμου, εμφανίζει περιεχόμενο, το οποίο αντιστοιχεί μόνο στις προτιμήσεις του χρήστη, αντί για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος, που να ενθαρρύνει την πολυφωνία απόψεων και τον δημόσιο διάλογο. Παράλληλα, η ύπαρξη ρεαλιστικών- παραπονημένων βίντεο “deerfakes” είναι επιβλαβής τόσο για τη φήμη ορισμένων ανθρώπων, όσο και για την πολιτική χειραγώγηση των πολιτών. Τέλος, μπορεί μέσω της δυνατότητας εντοπισμού και ανάλυσης των προφίλ των ανθρώπων να περιορίσει την ελευθερία της ειρηνικής συγκέντρωσης των ανθρώπων, στοχοποιώντας άτομα, που ασπάζονται συγκεκριμένες ιδεολογίες. Η τεχνητή νοημοσύνη έχει σημαντικό αντίκτυπο στον χώρο της εργασίας. Αναμένεται να εξαλείψει πληθώρα επαγγελμάτων, παρόλη τη βελτιστοποίηση, που παρέχει στις υπάρχουσες θέσεις εργασίας, καθώς και την διασφάλιση σωστής κατάρτισης και εξειδίκευσης του εργατικού δυναμικού.

Εν κατακλείδι, η τεχνητή νοημοσύνη θα μπορούσε να αποτελέσει και ευχή και κατάρα για το μέλλον της ανθρωπότητας. Τα «ευφυή συστήματα» είναι σε θέση να βελτιστοποιήσουν την ποιότητα ζωής των ανθρώπων, να εξασφαλίσουν ευδαιμονία και να παρατείνουν το προσδόκιμο ζωής. Από την άλλη, ωστόσο, μπορεί να άρουν την ανθρώπινη παντοδυναμία και να την αντικαταστήσουν. Ήδη, οι ανθρώπινες κοινωνίες και το φυσικό περιβάλλον δεινοπαθούν από την ακόρεστη και άπληστη κατάχρηση της τεχνολογίας. Πόσο μάλλον, εάν οι μηχανές αναλάβουν τα ηνία και απεμπολήσουν οποιοδήποτε ψήγμα ηθικού φραγμού, που πιθανόν θα λειτουργούσε ως τροχοπέδη στην ακόρεστη τάση ορισμένων ανθρώπων για εξουσία και οικονομικό έλεγχο!

Ματίνα Κωστοπούλου

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

«Εμείς και οι μηχανές: η σημασία του αυτοελέγχου»

Το συνέδριο της Ολλανδίας κατέγραψε ζηηρά την ανάγκη να επιστρέψουμε στα βασικά. Η Τεχνητή Νοημοσύνη μας αναγκάζει να σκεφτούμε τον πυρήνα της ανθρωπιάς μας. Αυτό που μας ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα όντα

είναι οι αξίες και οι αρχές μας, το γεγονός ότι μπορούμε να έχουμε αυτοέλεγχο. Βέβαια, αν κοιτάξουμε την ιστορία μας, δεν τα έχουμε καταφέρει και πάρα πολύ καλά έως τώρα. Η ροπή μας στον πόλεμο και στην απληστία δεν συνιστά λεπτομέρεια. Ο Μο Γκόντατ, πρώην μεγαλοστέλεχος της Google και συγγραφέας του βιβλίου *Scary Smart, The future of artificial intelligence and how you can save our world*, έκλεισε τις εργασίες της πρώτης ημέρας, με ένα πολύ τρομακτικό μήνυμα. Είχε προηγηθεί η διαδικτυακή προειδοποίηση του Εσθονού Γιαν Τάλινν για τον υπαρξιακό κίνδυνο που θέτουν οι εξυπνότερες από εμάς μηχανές στην ανθρωπότητα. Ο Γκόντατ δεν έχασε χρόνο και ξεκίνησε λέγοντάς μας ότι θα μας τρομάξει. «Η ΤΝ δεν είναι ένα εργαλείο σαν τα άλλα», είπε, «δεν είναι καν σκλάβος ή αφέντης μας». Είναι όπως ένας άνθρωπος. Αυτή τη στιγμή μεγαλώνουμε ένα παιδί, το οποίο είναι ακόμη βρέφος. Σε μερικά χρόνια όμως θα γίνει έφηβος. Και όσοι έχουν μεγαλώσει εφήβους ξέρουν πολύ καλά τι σημαίνει αυτό. Ο Γκόντατ πιστεύει ότι πρέπει οπωσδήποτε να αποφύγουμε την οργισμένη εφηβική φάση της ΤΝ, γιατί, αν δεν το κάνουμε, κινδυνεύουμε να πυροδοτήσουμε δυστοπικά σενάρια, τα οποία δεν μπορούμε καν να φανταστούμε.

«Η νοημοσύνη των σκεπτόμενων μηχανών σε μερικά χρόνια θα είναι απείρως πιο ισχυρή από τη δική μας», λέει ο Γκόντατ. «Στην πραγματικότητα, θα είναι ένα δισεκατομμύριο φορές πιο έξυπνες από εμάς». Για να το εικονογραφήσει καλύτερα, ο συγγραφέας κάνει μια μεταφορά που κόβει την ανάσα. «Η ΤΝ θα είναι ο Αϊνστάιν κι εμείς μια μύγα», επισημαίνει. «Ναι, το 2025 θα είμαστε ο πίθηκος και το 2045 θα είμαστε η μύγα». «Πιστεύετε ότι έχει κάποιο νόημα να πει η μύγα ότι θα ρυθμίσει τον Αϊνστάιν;» ρωτά το καθηλωμένο κοινό του. Ο Γκόντατ επιστρέφει κι αυτός στην ηθική. Πρέπει να ενσταλάξουμε στην ΤΝ έναν ηθικό κώδικα, με τον ίδιο τρόπο που το κάνουμε στα παιδιά μας. Η ΤΝ θα κάνει ό,τι τη διδάξουμε. Σήμερα, που τη διδάσκουμε να γίνεται όλο και καλύτερο όπλο, όλο και καλύτερο μέσο χειραγώγησης, όλο και καλύτερο μέσο εξαγωγής κέρδους, την εκπαιδεύουμε να γίνει φονική, χειριστική και απληστη. Βάσει αυτών των δεδομένων, το μέλλον μας δεν διαγράφεται ρόδινο. «Είμαστε σε ένα σταυροδρόμι», λέει ο Γκόντατ, «δεν έχουμε όμως πολύ χρόνο. Κι εξαρτάται απ' όλους εμάς το τι θα γίνει». Η συζήτηση για την ΤΝ και την ηθική της δεν είναι θεωρητική. Όλες οι θεωρίες έχουν στόχο να μπουν σε πράξη. Το τι

θα κάνουμε με την υπερδύναμη που έχουμε εφεύρει θα καθορίσει το μέλλον όλων μας. Η ρομαντική μεταφορά του καλού γονιού θα ακούγεται όλο και συχνότερα εφεξής. Ας μεγαλώσουμε το νέο παιδί μας υπεύθυνα, μοιάζει να λένε αυτοί που αντιλαμβάνονται πιο έντονα τον κίνδυνο των αυτοδίδακτων μηχανών. Ας του εμφυσήσουμε αξίες που θα του κάνουν καλό. Ας του διδάξουμε τον αυτοέλεγχο – κανείς μας δεν θα βγει χαμένος. Κι ας το πάμε, μεγαλώνοντας, μια βόλτα στην πόλη της αμαρτίας. Ίσως να μην υπάρχει καλύτερο μέρος για να διδάξει κανείς τι είναι μια καλή ηθική πυξίδα.

Μανώλης Ανδριωτάκης, απόσπασμα από την «Καθημερινή»

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Απόσπασμα από το έργο του Μπρεχτ «Γαλιλαίος». Ο Μπρεχτ αξιοποιεί τον Γαλιλαίο για να θίξει το σκοπό της επιστήμης, το ζήτημα της επιστημονικής προόδου και της σύνδεσής της με την εκάστοτε κοινωνία, την κοινωνική ευθύνη του επιστήμονα, τη στάση μας απέναντι στη νέα εποχή που προβάλλει.

Η άσκηση της Επιστήμης χρειάζεται σπάνιο κουράγιο... Πιστεύω πως μοναδικός σκοπός της Επιστήμης είναι τούτος: ν' αλαφρώσει τον μόχθο της ανθρώπινης ύπαρξης. Αν οι επιστήμονες περιορισθούν να σωρεύουν γνώσεις πάνω σε γνώσεις, μόνο και μόνο για τη χαρά της γνώσης, η Επιστήμη δεν θα είναι πια παρά μια θλιβερή σακάτισσα. Οι καινούργιες μηχανές σας δεν θα χρησιμεύουν παρά για καινούργια μαρτύρια. Με τον καιρό, μπορεί ν' ανακαλύψετε ό,τι υπάρχει για ν' ανακαλυφθεί κι ωστόσο, η πρόοδός σας θα σας χωρίζει όλο και πιο πολύ απ' την Ανθρωπότητα. Η άβυσσος ανάμεσα σε κείνην και σε σας μπορεί μια μέρα να γίνει τόσο βαθιά που, στη χαρούμενη κραυγή σας για μια καινούργια κατάκτηση, ν' αποκριθεί μια κραυγή φρίκης απ' όλη την οικουμένη.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ :

ΘΕΜΑ Α

A1. Να αποδώσετε περιληπτικά σε περίπου 100 – 120 λέξεις, τους κινδύνους, που ελλοχεύουν από τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης, σύμφωνα με την συγγραφέα του ΚΕΙΜΕΝΟΥ 1.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Στην 5^η παράγραφο του ΚΕΙΜΕΝΟΥ 1 «Στον αντίποδα, οι κίνδυνοι... για την καταναλωτική τους χειραγώγηση.», να σχολιάσετε τη χρήση των ερωτημάτων από τη συγγραφέα, όσον αφορά στο περιεχόμενο και το επικοινωνιακό τους αποτέλεσμα.

Μονάδες 8

B2α. Στην 6^η παράγραφο του ΚΕΙΜΕΝΟΥ 1 «Εμβαθύνοντας, η τεχνητή νοημοσύνη... και εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού.», πρόθεση της αρθρογράφου είναι να πείσει τον αναγνώστη. Εντοπίστε 2 γλωσσικές επιλογές, που επιβεβαιώνουν τη συγκεκριμένη πρόθεση.

Μονάδες 7

B2β. Να εντοπίσετε δύο γλωσσικές επιλογές στο ΚΕΙΜΕΝΟ 2, που εκφράζουν επιστημική τροπικότητα (δηλαδή το βαθμό της βεβαιότητας, που διέπει την συγγραφέα). Έπειτα, να δικαιολογήσετε τη συγκεκριμένη επιλογή από πλευράς της συγγραφέως. (Μονάδες 5). Σε δεύτερο επίπεδο, να σχολιάσετε το επικοινωνιακό αποτέλεσμα που επιχειρεί να επιτύχει ο συγγραφέας με τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου (Μονάδες 5).

Μονάδες 10

Β3α. Να σχολιάσετε τον τίτλο του ΚΕΙΜΕΝΟΥ 1 μόνο ως προς τη μορφή και το περιεχόμενο.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Ποιος είναι ο προβληματισμός, που εκφράζει ο συγγραφέας για το μέλλον της επιστήμης; Τεκμηριώστε την άποψή σας με τη χρήση τριών κειμενικών δεικτών σε περίπου 200 – 250 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Να συντάξετε ένα άρθρο, που θα δημοσιευθεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σας, όπου θα θίγετε τις αρνητικές επιπτώσεις από την εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης σε όλους τους τομείς της καθημερινότητας του ανθρώπου. Ποιοι είναι κατά τη γνώμη σας οι ενδεδειγμένοι τρόποι προστασίας ανθρώπων και κρατών από την ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας; (300 – 450 λέξεις).

Μονάδες 30